

متن کامل سخنان رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در باکو

غیرمسلمانان دو دسته‌اند؛ یک دسته آنانند که با مسلمانان سر جنگ داشته و در گذشته نیز با آنان در ستیز بوده‌اند و روشن است که مسلمانان نباید با چنین مردمی دوستی و مراوده داشته باشند

g/سرویس آذربایجان

خبرگزاری آران / سرویس آذربایجان

روز سه شنبه 29 آذرماه 1391 ساعت 10 صبح کنفرانس «دولت ودین، تقویت تحمل‌گرایی دینی در جهان متغیر» کار خود را در باکو آغاز نمود. دکتر خرمشاد رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در رأس هیأتی در این کنفرانس شرکت و سخنرانی نمود که متن سخنرانی ایشان بدین قرار است.

بسم الله الرحمن الرحيم

دولت و دین: چرایی و چگونگی تحمل‌گرایی دینی یا سعه صدر در جهان متغیر امروز

با تشکر از ریاست محترم کمیته دولتی جمهوری آذربایجان در امور تشکلهای دینی جناب آقای الشاد اسکندراف، برای برقراری چنین نشست با شکوه و نیز با تشکر از برادر عزیزم جناب آقای شیخ الاسلام پاشازاده ریاست محترم اداره مسلمانان قفقاز اجازه می‌خواهم سخن خود در موضوع رابطه دین و دولت و نیز نوع تحمل‌گرایی دینی در آن و در جهان دیروز و امروز را با چند سؤال آغاز کنم:

1. در رابطه دولت و دین، مراد ما رابطه کدام نوع از دولت با کدام دین است؟

2. رابطه دولت و دین در ادیان آسمانی نظیر اسلام و مسیحیت و یهودیت یا در ادیان بشر ساز یا در يك دین انتزاعی که خود در صدد چارچوب بندی آن هستیم؟

3. مراد ما از دولت، کدام نوع از دولت است؟

4. مقصود ما از تحمل‌گرایی دینی چیست؟

5. آیا در يك نگاه حداقلی، نظر به این است که چون هر دینی دارای اصول و ارزش‌های ثابت خود است، پس تحمل‌گرایی معنا و امکان ندارد؟ یا در يك نگاه حداکثری، دایره‌های دینی آنقدر وسیع تعریف می‌شود که مرزهای بی‌دینی می‌رسد؟ یا اینکه در يك نگاه عقل‌گرایانه و خردورزانه حد وسط و راهی میانی توصیه و تصویر می‌شود که در آن با حفظ اصول و بنیادهای هر دینی جا و فضا برای حیات و فعالیت سایر ادیان و تفکرها نیز باقی می‌ماند؟

در روابط ادیان با یکدیگر سه گزینه قابل تصور است: تقابل، تحمل و تعامل یا همزیستی مسالمت‌آمیز: تقابل رد مطلق دیگری است، تحمل تن‌دردادن اجباری به حضور اوست و بالاخره تعامل یا همزیستی مسالمت‌آمیز پذیرش اختیاری، عقلانی، معنوی و مینایی به حساب می‌آید.

در خصوص گزینه اخیر ملاحظه نکات ده‌گانه ذیل در جهان متغیر امروز ضروری به نظر می‌رسد:

1- از نظرگاه قرآن همه‌ی انسان‌ها از يك مرد و زن آفریده شده‌اند، تنوع و تکثر ملل و اقوام عارضی است و نزد خداوند تنها تقوی، ارزش حقیقی قلمداد می‌شود. پر واضح است که تقوی که عامل فروتنی و باعث محبت نسبت به بندگان خداست، هرگز موجب برتری جویی، کبر و نخوت نمی‌شود. این منظر وحیانی قرآن، استوارترین مبنا برای تفاهم، تعامل و همزیستی صلح‌آمیز آدمیان، به رغم باورمندی و پای‌بندی به ادیان و فرهنگ‌های گوناگون است.

2- به رغم تنوع فرهنگ‌ها و بالطبع وجود تفاوت‌ها و حتی تعارض‌های بسیار میان آنها، مشترکات و مشابهات میان آنان بسی بیشتر از مفترقات و اختلافات است. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید که انسانها در خلقت با هم مشابهند. از ریشه‌ی واحد بشریت که بگذریم، ارزش‌های مشترک انسانی، احساسات مشابه آدمیان، عقاید دینی هم‌سان - به ویژه در میان پیروان ادیان ابراهیمی - بستر و بهانه‌ی کارسازی برای گفت و شنود و زندگی توأم با صلح و صفا است. عدالت‌طلبی، خیرخواهی، کمال‌جویی و امنیت‌گرایی که آرمان‌های مشترک بشری‌اند، تنها در سایه‌ی روابط و تفاهم انسان‌ها به دست آمد.

3- همان‌علل و دلایلی که زیست‌اجتماعی‌آحاد بشری را از آغاز خلقت ضروری کرده‌است، هنوز و همچنان به مثابه‌ی علل و دلایلی کارساز، بر امکان و ضرورت همزیستی بشر معاصر تأکید می‌ورزند؛ چه آنکه نیازمندی‌های انسان‌ها در گذشته به فراخور بساطت زندگی جمعی انسان بسی بسیط و ابتدایی بود. اکنون که نیازمندی‌های بشر پیچیده‌تر شده‌است، نیاز به روابط استوارتر و داد و ستد افزون‌تر احساس می‌شود.

4 - فرآورده‌های فکری و علمی بشری، ملك مطلق هیچ قوم و قریه‌ای نیست. حکمت و معرفت و علم و صنعت، میراث مشترک فرزندان آدم است و باید میان آنان مبادله شود و همه مشترکا از آن استفاده کنند. بخل علمی و انحصارطلبی صنعتی و تکنولوژیک غرب معاصر برخلاف مروت بشری است و همین انحصارطلبی و بخل نیز او را از پای در خواهد آورد.

5 - «جهل» مایه‌ی «جهد» و «جهد» باعث «جنگ» است. همواره این‌چهل است که آدمی را به عناد و انکار حقیقت و نفی حق و دیگران وا می‌دارد؛ ولی اینک دوران جهل، جهد و جنگ سپری شده‌است. بشر عهد طفولیت خویش را پشت سر نهاده و روزگار بلوغ و عقلانیت او فرا رسیده‌است. او کوله‌بار سنگینی به بزرگی تاریخ خشونت‌ها و خونریزی‌ها را به دوش می‌کشد. تقویت مبنای صلح و تحکیم پایه‌های امنیت جهانی، رسالت اصلی بشر بالغ است. امروز خطرهای بزرگی حیات جمعی بشر را تهدید می‌کند. نجات طبیعت و حفظ مواهب الهی و سرمایه‌های مشترک انسانی، عامل مهم دیگری است که بایستگی زیست‌مسالمت‌آمیز آدمیان را محرز و مبرم می‌دارد.

6 - گسترش روز افزون و پرشتاب فناوری ارتباطات و اطلاع‌رسانی، علت دیگری است که بایستگی همزیستی فرهنگ‌ها را توجیه می‌کند. فن‌آوری ارتباطات تا جایی می‌تواند در راستای همزیستی بشریت کارساز افتد که مهاجمانه، سلطه‌طلبانه و تحمیل‌گرانه عمل نکند؛ وگرنه از آن زمان که این امکان به خدمت تهاجم و تحمیل در آید، واکنش ملت‌ها و فرهنگ‌ها را برخواهد انگیخت و در نتیجه برش و کارایی خود را از کف خواهد داد؛ آن‌گاه به ابزار تقابل و تنازع فرهنگ‌ها بدل خواهد شد و در نهایت خود را نابود خواهد کرد.

7- محوری‌ترین دستور اسلام در زمینه همزیستی مسالمت‌آمیز و تقویت سعه صدر در قرآن کریم سوره مبارکه آل عمران آیه 63 آمده‌است: «قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلا نُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَلا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ» ترجمه: بگو ای اهل کتاب به سوی کلمه‌ای که پذیرفته‌ی ما روی بیاورید: که تنها خدا را عبادت کنیم و چیزی را برای او شریک قرار ندهیم و بعضی از ما، بعضی دیگر را سوای خدا به پرستش نگیریم.

دلیل این دستور آن است که اساس و شالوده همه ادیان الهی و خط پیامبران از حضرت آدم ابوالبشر(ع) تا حضرت خاتم پیامبر(ص) یکی است. در این باره قرآن می‌فرماید: "ان الدین عندالله الاسلام" ، همانا دین در نزد خداوند اسلام است. (آل عمران، 19) یا می‌فرماید: "شرع لکم من الدین ما وصی به نوحا و الذی اوحینا الیکم و ما وصینا به ابراهیم و موسی و عیسی...". آیینی را برای شما تشریع کرد که به نوح توصیه کرده بود، آن چه را که بر تو وحی فرستادیم و به ابراهیم و موسی و عیسی سفارش کردیم. (شوری، 13)

8- اسلام تنها به محکوم کردن گرایش‌ها؛ های نژادی و تنگ‌f&lm؛ نظری دینی ملل دیگر اکتفا نمی‌کند، بلکه از همان آغاز دیدگاه خود را مبنی بر صلح و همزیستی با همه کسانی که f&lm؛ سر جنگ با مسلمانان را نداشته باشند، در یک چهارچوب استراتژیک اشعار می‌f&lm؛ دارد. پیامبر (ص) آیه فوق‌الذکر(آل عمران/63) را در سرفصل نامه f&lm؛ های خود به اهل کتاب می‌f&lm؛ گنجاند

و در روابط مسلمانان با پیروان دیگر ادیان، بر آن به [رلم](#); عنوان یک اصل مسلم تأکید داشتند؛ که [رلم](#)؛ خود دلیلی است روشن بر تأکید اسلام بر همزیستی مسالمت [رلم](#)؛ آمیز ادیان الهی. در قرآن هیچ [رلم](#)؛ آیه [رلم](#)؛ ای دال بر پذیرش دین اسلام از سوی غیرمسلمانان و یا مجازات آنان بر نپذیرفتن آن [رلم](#)؛ وجود ندارد، بلکه همواره بر رعایت عدالت و عدم تعدی تأکید دارد و پذیرش دین و عقیده را اختیاری و بدون اکراه و اجبار می [رلم](#)؛ داند: «لا اکراه فی الدین». در آیات بسیاری از پیروان ادیان الهی خواسته شده که نسبت به اسلام تنگ [رلم](#)؛ نظری [رلم](#)؛ نداشته باشند و با این آیینی که مصدق کتب و پیامبران گذشته است از در خصومت [رلم](#)؛ درنیابند و به عقیده مسلمانان احترام بگذارند و آنان را به خاطر مسلمان بودن مورد شکنجه و آزار قرار ندهند. نیز اعلام می [رلم](#)؛ دارد که مسلمانان نیز با آنان سر جنگ ندارند و به عقیده آنان احترام می [رلم](#)؛ گذارند، چون پیامبران الهی همگی حامل پیام توحید هستند و موحدان می [رلم](#)؛ توانند حول محور توحید با یکدیگر همزیستی مسالمت [رلم](#)؛ آمیز داشته باشد.

نسبت به غیر اهل کتاب (مشرکان) نیز اسلام عقیده آنان را مستمسک جنگ نمی [رلم](#)؛ داند، و درگیری [رلم](#)؛ هایی هم که مسلمانان با مشرکان داشتند به خاطر ایجاد مزاحمت از سوی آنان [رلم](#)؛ بود؛ آن هم زمانی که مسلمانان چاره [رلم](#)؛ ای جز دفاع از خود نداشتند.

9- توصیه به عدالت و گذشت و بزرگواری قرآن نه [رلم](#)؛ تنها اهل کتاب، که همه انسان [رلم](#)؛ ها را دربر می [رلم](#)؛ گیرد: لا ینهاکم الله عن الذین لم ینقالتوکم فی الدین و لم یرجواکم من دینارکم ان تبرؤهم و تقسطوا الیهم ان الله یحب المقسطین انما ینهیکم الله عن الذین قاتلوکم فی الدین و اخرجوکم من دینارکم و ظاهروا علی اخراجکم ان تولوهم و من یتولهم فاولئک هم الظالمون. (ممتحنه 10/ 9) از این آیه شریفه چنین استفاد می [رلم](#)؛ شود که: غیرمسلمانان دو دسته [رلم](#)؛ اند: یک دسته آنانند که [رلم](#)؛ با مسلمانان سر جنگ داشته و در گذشته نیز با آنان در ستیز بوده [رلم](#)؛ اند و به [رلم](#)؛ اصطلاح دشمنان [رلم](#)؛ آنان به شمار می [رلم](#)؛ آیند. روشن است که مسلمانان نباید با چنین مردمی دوستی و مراوده [رلم](#)؛ داشته باشند که جبهه اسلام را تضعیف می [رلم](#)؛ کند؛ اما گروه دوم، گروهی [رلم](#)؛ اند که در گذشته [رلم](#)؛ اکثریت را تشکیل می [رلم](#)؛ دادند و امروزه نیز شاید اکثریت قاطع غیرمسلمانان از این گروه [رلم](#)؛ باشند. قرآن کریم نه [رلم](#)؛ تنها دوستی و نیکی با چنین مردمی را منع نفرموده، بلکه به آن امر فرموده و می [رلم](#)؛ فرماید: «با آنان به نیکی و قسط رفتار نمائید که خداوند عدالت پیشگان را دوست دارد»

10- با توجه به همه آنچه که گفته شد، بدون تردید جهان سلطه و استکبار که با ابزارهای رسانه ای خود، در تلاش برای معرفی اسلام به عنوان دین شمشیر و خشونت است، در مقابل حقیقت و منطق صلح جوی اسلام ناکام مانده و راه به جایی نخواهد برد.

متشکرم

والسلام علیکم ورحمه الله وبرکاته